

» Potravinová alergie je nežádoucí reakce na potravinu a její výskyt v posledních letech významně stoupá. V České republice se tvoří registr, aby se výskyt potravinových alergií zmapoval.

©apops/Fotky&Foto

## Co potřebujeme vědět o potravinové alergii? Co je registr potravinových alergií DAFALL?

**Potravinová alergie je nežádoucí reakce na potravinu, která je zprostředkovaná imunologickým mechanismem** – tedy za účasti buněk a působků imunitního systému. Avšak ne každá reakce na potravinu je způsobena skutečnou potravinovou alergií. Známe **reakce toxické** (otrava čili intoxikace potravinou), **infekční** (virové, bakteriální a jiné

nákazy pocházející z potravin) a **metabolické** (dané např. chyběním některého důležitého trávicího enzymu, z nich nejčastější je nesnášenlivost mléčného cukru neboli laktózová intolerance). Významnou skupinu nežádoucích reakcí na potraviny tvoří také tzv. **potravinová averze – reakce na potravinu z psychických příčin.**

Skutečnou, tedy imunologicky zprostředkovanou potravinovou alergií, trpí ve vyspělých zemích kolem **6–8 % dětí a asi 3–4 % dospělých**. Dětský a dospělý typ potravinové alergie se liší jak ve spektru spouštěcích potravin, tak svými projevy, závažností a prognózou – tedy budoucím vývojem. Nejčastějšími potravinovými alergeny ve vyspělých zemích jsou u malých dětí **kravské mléko, slepičí vejce, pšeničná mouka, arašíd a stromové ořechy, sója, ryby a mořské plody**. U starších dětí a dospělých pak problematika alergie na mléko, vejce a mouku ustupuje až mizí a na přední místa se dostávají **ovoce a zelenina, arašíd a stromové ořechy, ryby a mořské plody**.

## Svět bije na poplach!

Výskyt potravinové alergie v posledních letech významně stoupá, hovoří se dokonce o tzv. epidemii potravinové alergie. Závažným problémem, zejména u kojenců a batolat, je stále stoupající počet pacientů s tzv. **multiproteinovými alergiemi** – tedy těch, kteří **reagují na řadu různých potravin živočišného i rostlinného původu**. Takové děti pak v důsledku své potravinové alergie nesmějí konzumovat mléko, vejce, lepkové obiloviny ani ořechy současně a dodržování takové diety je velmi obtížné až nemožné, zejména z hlediska zajištění dostatečně komplexní a výživově hodnotné stravy. Ve výskytu potravinové alergie najdeme velmi zajímavé **geografické rozdíly**. Jedním z velmi častých potravinových alergenů je například **ve Švýcarsku celer, v Řecku slunečnicové semeno nebo v zemích střední Evropy (Česko, Slovensko) další semeno – mák**. Na svědomí to mají mimo jiné odlišné stravovací zvyklosti v jednotlivých oblastech. Se zaváděním nových, méně obvyklých potravin do stravy se začínají objevovat noví potravinoví alergici i u nás – stále častěji vidáme reakce na tzv. mořské plody (korýši, měkkýši), vlní bob (lupina) nebo jiné mouky bez obsahu lepku, exotické druhy ovoce a zeleniny či koření.

Příznaky potravinové alergie mohou být velmi pestré. Nejčastěji se jedná o **projevy v oblasti kůže** (ekzém, kopřivka, zarudnutí), **trávicí soustavy** (bolesti břicha, zvracení, průjem nebo zácpa, křeče, krev či hlen ve stolici), **dýchací soustavy** (kašel, dušnost, stažení hrtanu, pískoty) a zejména jejich kombinace. U malých dětí můžeme vidět i neprospívání, chudokrevnost nebo významné změny nálady. Nejzávažnějším projevem potravinové alergie je tzv. **potravinová anafylaxe až anafylaktický šok**, tedy rychle nastupující

soubor příznaků, který v krajním případě může vést až ke smrti pacienta. U některých pacientů může být závažná šoková reakce způsobena i velmi malým, v podstatě neviditelným množstvím spouštěcího alergenu – například stopami arašidu nebo jedním zrnkem máku.

## Cesty k důkazu alergie na potraviny

Správné stanovení diagnózy potravinové alergie je náplní činnosti alergologů, v některých případech gastroenterologů nebo praktických lékařů. Poměrně často ale dochází k tomu, že příznaky jsou jak pacientem, tak lékařem nadhodnoceny a jako potravinová alergici jsou označeni i lidé, kteří pravou potravinovou alergií netrpí. Cesta k diagnóze není často jednoduchá. Potřebujeme znát celou historii příběhu reakce (anamnézu), stanovit jasnou vazbu vzniku příznaků na požití konkrétní potraviny. Alergolog má možnost udělat kožní testy s potravinovými alergeny a v laboratoři určit specifický druh protilátek proti jednotlivým potravinovým alergenům. V některých případech je vhodné až nezbytné provést také tzv. **expozici testy** – tedy podání dané potraviny za jasně



©apops/Fotky&Foto

stanovených podmínek pod dohledem lékaře, aby byla prokázána skutečná vazba obtíží na konzumaci alergenu. Je to často dlouhý proces s rizikem, že bude určena „falešná diagnóza“ alergie, a dítě i dospělý jsou pak odsouzeni dlouho držet neúčelnou dietu.

## PROČ registr DAFALL – registr potravinových alergií

V současné době víme relativně málo o skutečném výskytu potravinové alergie v České republice, o tom, kterými potravinami je v jednotlivých věkových kategoriích vyvolávána a jak, o tom, jak závažné jsou její projevy u našich pacientů. V roce 2014 byl z tohoto důvodu založen **elektronický registr DAFALL (Database of food allergies, databáze potravinových alergií)**, jehož cílem je alespoň částečně tuto situaci zlepšit. Do registru DAFALL jsou – s jejich souhlasem – anonymně zadávány alergologem pacienti s **diagnostikovanou potravinovou alergií, kteří podstoupí doporučená a řádně vyhodnocená klinická a laboratorní vyšetření**. Jedná se o pacienty dětského i dospělého věku. Naším cílem je alespoň částečně zmapovat situaci týkající se potravinové alergie v různých geografických oblastech České republiky – práce na projektu se proto účastní kolegyně a kolegové z ambulancí téměř všech krajů České republiky.

## Potřebujeme vaši pomoc

Registr DAFALL začal fungovat koncem roku 2014 a k dubnu letošního roku je do něj zatím zapojeno 24 alergologických pracovišť. Podrobnější informace lze získat také na webových stránkách projektu [www.dafall-registry.cz](http://www.dafall-registry.cz). Hlavním koordinátorem a řešitelem projektu je ambulantní a laboratorní zařízení **Immuno-flow, s.r.o., Praha**, a projekt získal garanci výboru **České společnosti alergologie a klinické imunologie (ČSAKI)**. Za technickou stránku projektu, tvorbu a správu elektronického registru je zodpovědný **Institut biostatistiky a analýz Masarykovy Univerzity Brno**.

## Vaše spolupráce

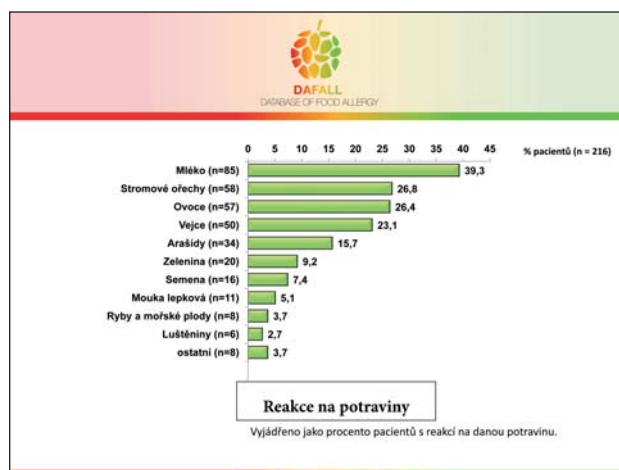
*Pokud zažijete sami nebo ve své rodině „reakci“ na požití některé potraviny nebo nápoje, pak to sdělte svému praktickému lékaři nebo alergologovi (jestliže patříte už mezi alergiky a máte svého alergologa).*

*Výskyt reakce nezapadne, bude posouzen a zařazen do registru. Pomůžete tak k určení skutečné příčiny nejen sobě, ale také všem ostatním.*

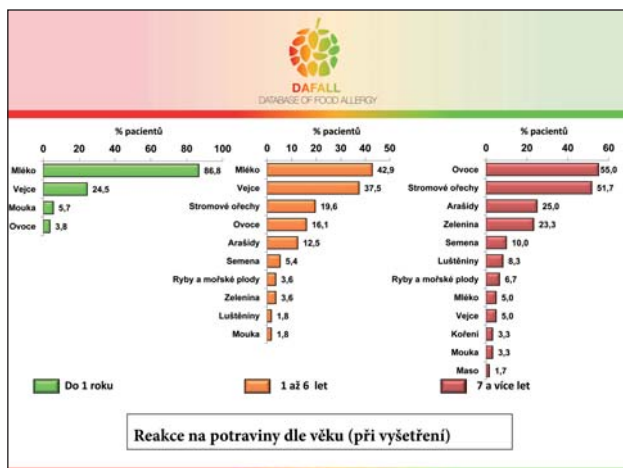
## Registr DAFALL – první výsledky v České republice

Do registru DAFALL bylo k dubnu 2015 zařazeno **216 pacientů s alergologem diagnostikovanou potravinovou alergií**. Většina dosud zařazených pacientů jsou děti do 5 resp. 18 let věku, což je dané zejména zapojením většího počtu dětských alergologů a dětských lékařů. Alergeny, na které reaguje nejvyšší počet pacientů, jsou kravské mléko, stromové ořechy (lískový, vlašský, mandle), ovoce (jablko, broskev, meruňka), slepičí vejce a arašídý (graf 1 – reakce na potraviny). Zajímavé je sledovat zastoupení jednotlivých potravinových alergenů v různých věkových skupinách. V **České republice jsou nejčastějšími alergeny u malých dětí do 1 roku věku kravské mléko** – reaguje na něj téměř 87 % pacientů této věkové kategorie, dále **vejce a pšeničná mouka**. U starších dětí mezi 1. a 6. rokem nadále zůstávají zásadními alergeny mléko a vejce, ale významnými se stávají i alergeny spíše vyššího a dospělého věku – **stromové ořechy, ovoce a arašídý**. U pacientů starších 6 let již spektrum alergenů odpovídá očekávanému zastoupení u dospělé populace a hlavními alergeny se stávají **ovoce, stromové ořechy, arašídý, zelenina a semena** (graf 2 – reakce na potraviny podle věku).

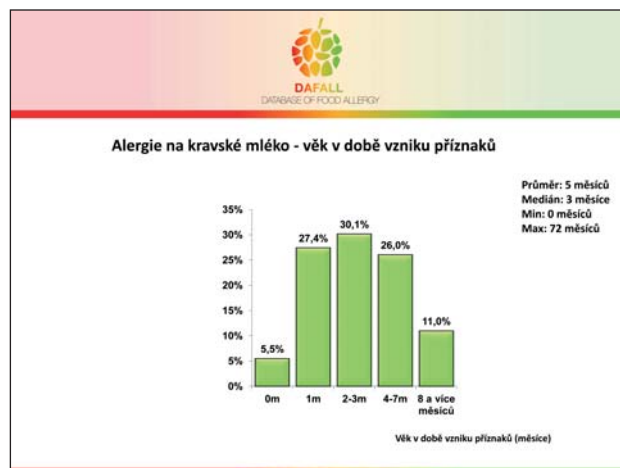
**Nejčastějším alergenem časného dětského věku je i v naší populaci pacientů kravské mléko**. U téměř 90 % pacientů – kojenců – se první příznaky alergie



Graf 1: Reakce na potraviny



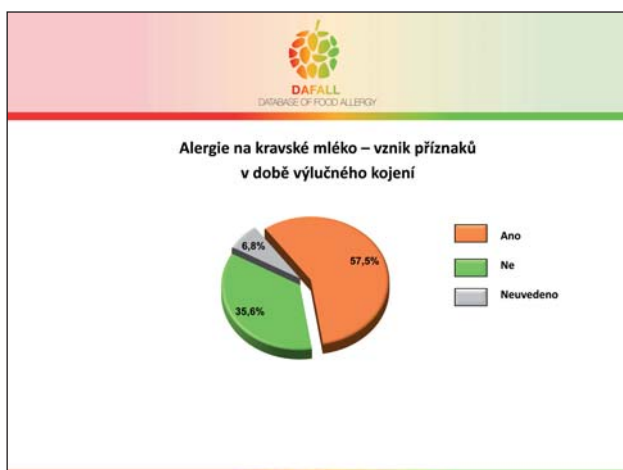
Graf 2: Reakce na potraviny podle věku



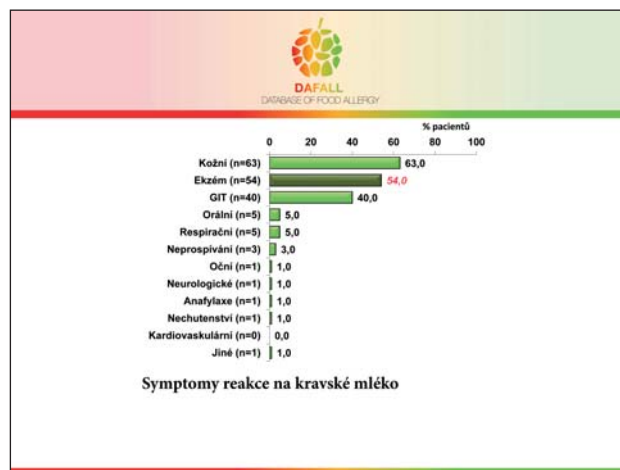
Graf 3: Alergie na kravské mléko – věk v době vzniku příznaků

na mléko objevují velmi časně, v praxi do 7. měsíce věku (graf 3 – alergie na kravské mléko – věk v době vzniku příznaků). Je tedy velmi málo pravděpodobné a v praxi extrémně výjimečné, že by se alergie na mléko objevila u dětí po 1. narozeninách nebo dokonce u dospělých – nově vzniklá alergie na mléko v těchto věkových kategoriích je velmi vzácná. Poměrně často – u našich pacientů téměř v 60 % případů – se první příznaky alergie na mléko objevily už v době, kdy byly děti výlučně kojeny – ke spuštění alergických potíží tedy stačilo zbytkové množství bílkoviny kravského mléka, které lze určit v mléce mateřském (graf 4 – vznik příznaků v době výlučného kojení). U takových dětí je samozřejmě v léčbě nezbytné nasazení přísné

bezmléčné diety kojící matce, případně převedení na některý ze specializovaných preparátů náhradní kojenecké výživy s obsahem pouhých aminokyselin. Nejčastějšími příznaky alergie na kravské mléko jsou u malých dětí příznaky kožní (ekzém, kopřivka) a trávicí (bolesti břicha, koliky, průjem, zvracení, krev ve stolici) (graf 5 – příznaky reakce na mléko). Důležité je uvědomit si, že nemalá část reakcí na mléko nemusí být pravou alergií, ale je způsobena jiným imunologickým mechanismem než prostřednictvím tzv. IgE alergických protilátek. U těchto pacientů je běžné alergologické vyšetření (kožní prick testy + stanovení hladiny IgE protilátek) negativní, ačkoli se u nich jedná o potravinovou alergii – a správná



Graf 4: Vznik příznaků v době výlučného kojení



Graf 5: Příznaky reakce na mléko

diagnostika je v těchto případech často náročná, založená na tzv. eliminačně-expozičním testu. V našem souboru dětí s alergií na mléko bylo těchto pacientů s původně negativním výsledkem alergologického vyšetření 50 %.

## DAFALL – budoucnost sledování

*Nedávno vzbudilo pozornost rozhodnutí Evropské unie o označování alergenů v potravinách. Ukazuje se, že je to náročný úkol pro stravovací zařízení i pro výrobce. Naše Česká iniciativa pro astma se ve spolupráci s ministerstvem školství podílí na školení pracovníků školních jídelen. To je místo, kde se často setkáváme s náhlými reakcemi školáků na potraviny.*

Plánujeme, že sběr dat bude pokračovat minimálně do konce roku 2017 – tedy celkem po dobu přibližně 3 let. Očekáváme, že v průběhu této doby bude do registru zařazeno mezi 1500–2000 českých pacientů s diagnostikovanou potravinovou alergií. Doufáme, že výstupy projektu pomohou lépe

popsat populaci potravinových alergiků České republiky a že pomohou mimo jiné v diskusi s výrobci potravin a legislativními orgány například v oblasti povinného označování alergenů obsažených v potravinách.

V současné době bychom rádi poděkovali všem zúčastněným centrům, díky jejichž práci může registr DAFALL fungovat. Jsme také vděční sponzorům, kteří na činnost projektu dosud poskytli finanční prostředky a díky nimž jsme schopni pokrýt finanční náklady spojené s činností registru.

Obracíme se také na vás všechny, abyste se s případnými reakcemi na potraviny nebo nápoje svěřili svým praktickým lékařům nebo alergologům. Pomůžete poznávat skrytá rizika, která v potravinách jsou. Pomůžete sobě i nám rozlišit, co je skutečná alergie a kde spočívá důvod reakce úplně jinde.

Simona Bělohávková

**www stránky projektu**

**www.dafall.registry.cz**

The screenshot shows the DAFALL website interface. At the top, there is a navigation menu with links: Úvod, Přehled dat, Pracoviště, Dokumentace, Výsledky, PAPRSK, and Kontakt, helpdesk. Below the menu is a banner image of various vegetables (potatoes, carrots, green beans) with the text "Registru potravinových alergií" and a button "Vstup do registru". The main content area is titled "Úvod" and contains the following text:

Výskyt potravinové alergie v posledních letech významně stoupá, rozšiřuje se spektrum alergenů, na které pacienti reagují, stupňuje se i tíže projevů. Závažným problémem je stále stoupající počet pacientů s tzv. multiproteinovými alergiemi, tedy alergiemi na řadu různých bílkovin živočišného i rostlinného původu, u kterých bývají klinické obtíže postihující řadu orgánových systémů (častá kombinace kožní, gastrointestinální i respirační symptomatologie) a u kterých je správné nastavení eliminační diety velmi obtížné. Ve výskytu potravinové alergie, spektru senzibilizace a typech projevů existují poměrně významné geografické rozdíly, dané mimo jiné i odlišnými stravovacími zvyklostmi v jednotlivých oblastech.

V současné době v podstatě neexistují relevantní epidemiologická data, která by popisovala výskyt a spektrum potravinových alergií v České republice. Pracoviště Immuno-flow, s.r.o., disponuje komplexním diagnosticko-terapeutickým zázemím pro péči o pacienty trpící všemi formami potravinové alergie, včetně těch nejzávažnějších. Z hlediska laboratorní diagnostiky nabízí provedení v podstatě všech uznávaných laboratorních metod (stanovení širokého spektra specifických IgE proti potravinám, stanovení specifických IgE proti složkovým alergenům jak klasickou, tak čipovou metodou, test aktivity bazofilů...), z hlediska klinické diagnostiky pak provedení kožních prick testů standardizovaných, kožních prick testů s nativními potravinami, náplastových epikutánních testů s potravinami a v neposlední řadě i provedení potravinových expozičních testů, včetně dvojitě slepých placebem kontrolovaných.

Soubor pacientů, klientů pracoviště Immuno-flow, je daný jednak pacienty spádovými, jednak pacienty odeslanými spolupracujícími alergology z celé ČR. Díky laboratornímu, klinickému i odbornému zázemí (letité zkušenosti zaměstnanců s problematikou potravinové alergie) je soubor pacientů v rámci ČR unikátní co do počtu potravinových alergiků a zejména co do závažnosti a spektra jejich projevů.

Projekt DAFALL je registrovaný na SÚKL pod identifikačním číslem 1409250000

The sidebar on the left contains the following items:

- Popis projektu
- Cíle a výstupy
- Garance
- Komunikace
- Podpora projektu
- Aktuality**
  - Plánovaná setkání [7.10.2014]
  - » Archiv